

Türkiye'de nedense özellikle ekonomik olaylar ve olgular temel nedenlere inmekten kaçınılarak değerlendirilmekte ya da eleştirilmektedir. Siyasal iktidarın niteliği, toplumsal yapının kaynağı olan üretim biçimi ve bu biçimin doğurduğu üretim-tüketim bölüşüm sistemi unutulmaktadır. Sözelimi, faiz oranlarının düşürülmesinin enflasyonu hızla artıracaklarını anlatmak, fazla çözümleyici olmamaktadır. Faiz, sermayenin fiyatı olarak kapitalist sistemin can damarıdır. Faizin tümden kaldırılması bir çözüm yoludur. Ama ne var ki, hem üretim biçimini varolan haliyle korumak, hem de faizi kaldırmak aklın kabulde zorluk çektiği bir savdır. Toplumun yararları açısından, faiz oranlarını yükselterek yatırımları kısmanın bir çıkar yolu olduğu öne sürülebilir. Yoksa hem IMF'den onla-

rın belirlediği faizle dolar almak, hem de ülkede faiz oranlarını düşük tutmak yolundaki bir yaklaşım, hastalığı gözardı etmekten ve kamuoyunu oyalamaktan ileri gidemez. Tıpkı bunun gibi olayları tek tek ele alıp çözüm yolları göstermek ancak bir dereceye kadar geçerlidir. Ama asıl geçerli yol, sistemin hangi noktalarda koptuğunu göstermek ve bu kopuklukların hangi sonuçlara yol açtığını vurgulamaktır. Artık kapitalist Batı ülkelerinden aktarılan iktisadi kuram ve tekniklerle dışa bağımlı kapitalist yoldan kalkınmaya çaba gösteren bir ülkenin sorunlarına çözüm arayan iktisatçılar dönemi Türkiye'de sona ermektedir. Onların kullandığı bu araçlar, emperyalist dünyanın bugünkü iç çelişkilerini bile çözmemektedir.

İktisadi çıkmazlara yol gösterirken...

YAZAN:

Coşkun ÜRÜNLÜ
[Başbakanlık Devlet Planlama
Teşkilatı Müsteşarlık Müşaviri]

lur; eleştiride belirlenen hedef hatalı olarak somutlaştırılır; savaşım için kitlelerin enerjileri yanlış yönlere kaydırılır. Bu süreç içinde de sorunları yaratan nedenler etkinliklerini sürdürür gider.

Siyasal iktidarın niteliğini, toplumsal yapının kaynağı olan üretim biçimi ve bu biçimin doğurduğu üretim - tüketim - bölüşüm sisteminin oluşturduğu unutulur. Eleştiri bu gerçekçi gözardı ettiğinden, gerçeklikten uzak safsata olarak kalır. O halde asıl sorumluluk, bu sistemin, piyasa mekanizmasının, değiştirilmesinde zararları olan sınıflarda ve bu sınıfların sözcülüğünü yapma zorunda olan temsilcilerindedir. Bu noktanın saptanmasında yararları olan sınıfların ya da onların yandaşlarının eleştiri yükümlülüğünü de ortaya çıkarır. Bu yükümlülüğün gerçekten temel yapısal nedenlere inerek yerine getirilmesi, toplumun ana çelişkilerinin neler olduğunun vurgulanarak somutlaştırılması, çözüm yollarının bu somuttan bulunarak gösterilmesi,

eleştirinin geçerliliğini sağlayacaktır.

"Taksitli satışlar iki yıl ile sınırlandırılırsa sorunlara çözüm getirilir" görüşüne, "Hayır, sınırlama on iki ay olmalı" diye bir eleştiride bulunmak, geçersiz bir karşı oylamadır. "Taksitli satışları perakende satışlar düzeyinde sınırlamanın işe yaramayacağı, bunun yerine kredi mekanizmasını kaynağında kısıtlama gerektiği" eleştirisi bile tam geçerli olamaz. Zira bu tür eleştiriler piyasa mekanizmasının, kapitalizmin, özünün ve işlevinin korunmasının kabulü ama sonuçlarının değiştirilmesine yönelik bir nitelikte kalmıştır. Ancak, bankacılığın devletleştirilmesi, taksitli satışların kamçılacağı enflasyonu engeller savının ileri sürülmesi, sistemin özüne indirilen önemli bir eleştiridir. Bu tür eleştiri egemen güçlere karşı ve ezilen halk kitlelerinin yanında doğru bir eleştiridir. Doğrudur, çünkü hastalığın nedenini, hedefini ve çözümünü bilimsel doğru olarak saptamıştır. "İhracatı teşvik için ihracatçıya ihracatının belli oranında ithal yetkisini

sağlayıcı belge verme yoluyla döviz kütüğüne çözüm getiriliyor" savına karşı ileri sürülecek eleştiri, "Bazı kimseler zengin ediliyor" diye yapılamaz. Bu doğrudur ama eksiktir. Burada gözden kaçan temel yanlışlığın sistemin gereği olarak ithal yetkisini gösteren belgenin zamanla karaborsaya düşerek gerçek ithalâtçıya satılacağı ve dolar - lira paritesinin gerçek kütük fiyatına (karaborsa) yükseleceğidir. Kapitalizmin yarattığı bu sorunu, sistemin özü korunarak ve onun izin verdiği araçlarla ortadan kaldırma ya yönelik bir önlemin geçerli olabilmesi mantık dışıdır. Burada düşünülebilecek çözüm dışı ticaretin "devlet dış ticaret ofisi" kanalıyla yürütülmesidir.

"Faiz oranlarını düşürerek maliyeti ucuzlatıp ülkenin kalkınmasının sağlanacağı" savına karşı yapılacak eleştiri, Keynes öncesi iktisatçıları bile şaşkırtacak nitelikteki bu savın bilimsellikten yoksun oluşunu vurgulamakla yetinirse, anlamlı olmaz. Faiz oranlarının düşürülmesinin enflasyonu süratle hızlandıracağını anlatmak da sorunu çözümleyici olamaz. Faiz, sermayenin fiyatı olarak, kapitalist sistemin can damarıdır. Faiz'in tüm kaldırılması bir çözüm yoludur, ama ne var ki, üretim biçimini mevcut haliyle hem korumak hem de faizi kaldırmak aklın kabulde zorluk çektiği bir savdır, yalnızca! O halde toplumun yararları açısından faiz oranlarını yükselterek yatırımları kısmanın bir çıkar yolu olduğu ileri sürülebilir. Yoksa hem IMF'den onları saptadığı faiz üzerinden dolar alacaksınız hem de ülkede faiz oranlarını düşüreceksiniz, bu tür yaklaşımlar hastalığı gözardı etmekten ve kamuoyunu oyalamaktan ileri geçemez.

Yukarıda sıralanan örnekler olay olay ele alınmış ve çözüm yolları da tek tek gösterilmiştir. Bu tür yaklaşım bir derecede geçerli olabilir. Ama asıl geçerli yol, sistemin hangi noktalarda koptuğunu göstermek ve bu kopuklukların hangi sonuçlara yol açtığını vurgulamaktır.

Türkiye emperyalist bir çember içinde kısırlanmıştır. İç egemen güçler ulusal kapitalistler halinde oluşmadan dış egemen güçlerle işbirliğine hatta onların hizmetkârları durumuna düşmüşlerdir. 1838 ticaret sözleşmeleriyle başlayan bu olgu Ortak Pazar antlaşmalarıyla yenilenmiş, bu durumun sonucunda da Türkiye bağımsızlığını yitirdiğini kabullenmek zorunda kalmıştır. Bu bağımlılık sonucu dış ticaret açığı kronik bir duruma gelmiştir. Örneğin, bugün ithalât - ihracat açığı 3,5 milyar dolara yaklaşmıştır. Her nedense herkes ihracat seferberliğine geçerken, hiç kimse katma protokol hükümlerini anımsayamamaktadır.

Bağımlı yerli kapitalistler kendi aralarında kartelleşmekte, iki ya da üç firmadan oluşan tüketim malları üreticileri, fiyatları "satıcılar enflasyonu" türünde kolaylıkla yükseltebilmektedirler. Siyasal iktidar sahipleri ise tekelciliğe karşı bugüne dek hiç bir yasal önlem almamışlar, alma gerekliliğini düşünmemişlerdir. Bu durum onlar açısından normaldir. Çünkü, sistemin gereği, siyasal iktidar sahipleri bu egemen güçlerle aynılaştırılır.

KİMDEN, KİME?

Türkiye'de Gelir Vergisi'nin yüzde seksenine yaklaşan bölümünü işçi, memur gibi emekçiler sağlamakta ama bu fonların transfer edildiği yer, egemen güçlerin avuçları olmaktadır. Ekonomik kalkınmanın fiyatını halk ödemektedir. Tarım girdileri pahalılaştıkça, ürün fiyat-

ları düşük tutularak özel sektörü özendirme programlarına taze kan bulunmaktadır. "Hangi ağır sanayi kapitalistler tarafından bunca özendirilmeye karşın kurulmuştur?" diye sorulmaz, sorulamaz; zira ağır sanayiinin hangi yörede, kapasitede, üretim dalında ve hangi teknolojiyle kurulacağına dış ekonomik egemen çevreler karar vermektedir ya da vermiştir. Ekonomik ömrü sadece 30 - 40 yıl, inşa maliyeti 1,5 milyar dolar, üreteceği enerji kapasitesi Keban I kadar yani 600 MW olan Akkuyu - Silifke nükleer enerji santralının tümüyle dışarıya bağımlı olarak kurulmaya başlandığı bu günlerde ulusal ağır sanayi hamlelerinden söz etmek acıdır.

Toprakta yarı - feodal üretim biçiminin hızla ortadan kaldırılması gerekirken, toprak ağalarının Ankara'ya yürüyebilmesi ve toprak reformunun yozlaştırılması daha uzunca bir süre kent ve konut sorununa çözüm getirilemeyeceğini göstermektedir. Bu gerçek karşısında, kiralara karşı savaşım vermek, hayali kalmaya mahkûm değil midir?

DEVRI GEÇENLER...

Tüm bu açıklamalar, artık Batı kapitalist ülkelerinden aktarıldıkları iktisadi kuram, kavram ve tekniklerle dışa bağımlı kapitalist yoldan kalkınmaya çaba gösteren bir ülkenin sorunlarına çözüm arayan iktisatçılar döneminin sona erdiğini göstermektedir. Dönemleri sona ererken onlara anımsatılması gereken önemli bir nokta da, onların kullandıkları bu araçların emperyalist dünyanın bugünkü iç çelişkilerini bile çözemediğidir.

